

Jakthundar i vargrevir

-En jämförelse av jakthundsanvändningen i fem olika vargrevir och statistiken över vargangrepp på hundar 1999/2000.

Jens Karlsson
Sverker Thoresson

Sammanfattning

411 jägare med jakthund i fem olika vargrevir intervjuades om sin hundanvändning framförallt under jaktsången 1999/2000. Deras uppgifter om antal jaktdagar med respektive hundras samt svar på frågor om sin framtida hundanvändning jämfördes med statistik för vargangrepp på hundar i Svealand. Resultaten tyder på att exponeringstiden av jakthundar var den faktor som i stor utsträckning avgjorde hur många hundar som angreps av varg. Så hade exempelvis Filipstadsreviret, där tre hundar angreps under säsongen 1999/2000, mer än dubbelt så många jaktdagar/km² än Glaskogen och Årjäng där 1 hund i vardera reviret angreps. I Leksand och Hagfors, där inga vargangrepp på hund förekom, var antalet jaktdagar/km² en tredjedel av antalet i Filipstad. Även när det gäller vilka jakthundsraser som angrips verkar exponeringstiden vara viktigare än jakthundsrasen. Tikar och hanar angreps i en utsträckning som motsvarade deras numerär, dvs något fler hanar än tikar angreps men antalet hanar bland jakthundarna var också något fler än antalet tikar. Bland de orsaker som ledde till att jakthundar dog eller skadades var trafik och varg lika stora. Flera gånger vanligare var dock andra olyckor vid jakt och ändå vanligare var orsaker som inte hade med varken, jakt, trafik eller varg att göra.

I alla vargreviren uppgav jägarna att deras hundanvändning minskat på grund av vargförekomsten.

Störst var minskningen hos de som använde drivande hundraser som drever och stövare medan jägare med gråhund och jämthund påverkats i mindre utsträckning.

En tredjedel av de tillfrågade hade använt någon förebyggande åtgärd. Den absolut vanligaste åtgärden var att spåra av området där man planerat att jaga för att hitta eventuella vargspår. I Leksand där det fanns en så kallad vargtelefon var detta den mest använda metoden, den utnyttjade 72% av de tillfrågade.

Summary

411 hunters with hunting dogs in five different wolf territories were asked about their use of hunting dogs during the hunting season 1999/2000. Their answers on number of hunting days per dog race and anticipated future dog use were compared with figures of wolf attacks on dogs in Sweden.

The results imply that the time the dogs were "exposed" was the factor that to a large extent determined the number of wolf attacks on dogs. In Filipstad, where three dogs were attacked during the hunting season 1999/2000, the number of hunting days/km² were twice the number in Årjäng and Glaskogen, whom had one dog each attacked. In Leksand and Hagfors there were no dogs attacked and the number of hunting days/km² a third of those in Filipstad. Time of exposure also seems to be the major factor determining which races of dogs that are most often killed, more important than the race of the dog. Male and female hunting dogs were attacked in proportion to their abundance.

Amongst the causes of death or injury, traffic and wolves were the least common. Several times more common were other accidents while hunting, and even more common causes not related to hunting (or traffic, or wolves).

Hunters in all the five wolf territories claimed their use of dogs had decreased because of the presence of carnivores. The largest decrease were claimed by those hunting with dogs as stövare and drever.

Hunters using gråhund and jämthund were not affected to the same extent.

A third of the respondents had used some type of preventive measures to save their dogs from wolves. The most commonly used method was to look for wolf tracks on the road surrounding the area they planning to hunt. In Leksand were a so called "wolf phone", reporting the approximate location of radio-collared wolves, was available, that was the most commonly used method. Used by 72% of the respondents.

Inledning

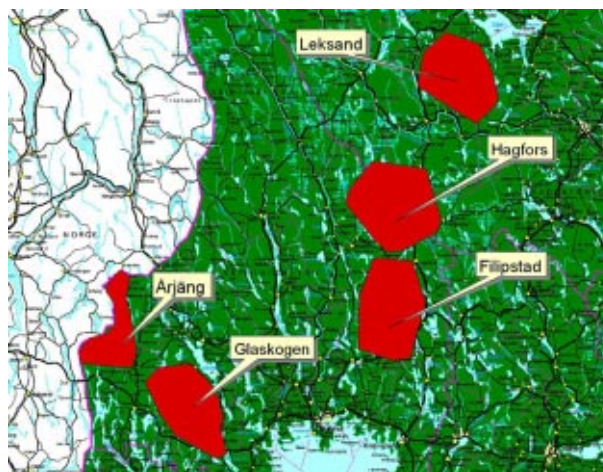
Att vargar dödar hundar är ett faktum. Något som emellertid diskuteras är huruvida det bland vargarna existerar så kallade problemindivider eller ej. Det vill säga, finns det vargar eller vargflockar som är mer benägna än andra att angripa hundar? Det finns också en del frågetecken kring varför vissa hundraser angrips oftare än andra. Somliga hävdar att raser som stövare och drever angrips oftare av vargar av den anledningen att de inte kan kommunicera med vargar på grund av sin hängande öron och annorlunda ansiktsteckning. En annan ofta anförd anledning är dessa rasers långa drev och skalltid. En tredje anledning har varit att dessa raser hör till de populäraste och mest använda, varför det rent sannolikhetsmässigt måste bli fler stövare och drevrar angripna. Syftet med denna undersökning är att kasta lite mer ljus över dessa frågor och den allmänna hundanvändningen i vargreviren. Något som kan vara av intresse för såväl allmänhet, intressegrupper och förvaltande myndigheter. Undersökningen är en pilotstudie och planeras att genomföras under tre på varandra följande år.

Föreliggande undersökning är gjord i fem olika vargrevir. Det är värt att hålla i minnet att av 13 vargaregrepp på hundar under jaktsäsongen 1999/2000 skedde 6 angrepp utanför kända vargrevir.

Metoder

Telefonintervjuer med jägare med jakthund genomfördes i fem olika vargrevir. Namn och telefonnummer till samtliga jägare med jakthund i de utvalda reviren samlades in med hjälp av Värmlands och Dalarnas länsjaktvårdsförbund, ordföranden i kretsar och jaktvårdsområden samt kontaktpersoner för rasklubbar. I Årjängsreviret togs dock bara den svenska delen av reviret med i undersökningen, något som förhoppningsvis kommer att åtgärdas nästa säsong. Utifrån dessa namnlistor gjordes sedan ett slumpmässigt urval av personer för telefonintervjuer (Tabell 1). Dessa personer fick svara på 17 olika frågor om sin hundanvändning under jaktsäsongen 1999/2000. Dessa resultat har sedan räknats multiplicerats med det totala antalet jägare med jakthund i hela reviret och jämförts med statistik över hundar som

besiktigats eller på annat sätt bekräftats vara angripna av varg per jaktsäsong i Svealand mellan åren 1995-2000. Hundar som dödade av varg i Götaland har inte tagits med eftersom hundanvändningen där kan tänkas vara annorlunda jämfört med vårt undersökningsområde. Av samma anledning har hundar som dödade i Norge utelämnats. Hundraser som har använts färre än 100 jakt dagar har också utelämnats.

Figur 1. Karta med de undersökta vargreviren markerade.

Status i de olika vargreviren vintern 1999/2000
Årjäng: Familjegrupp
Glaskogen: Revirmarkerande par
Filipstad: Familjegrupp
Hagfors: Stationär varg
Leksand: Familjegrupp (ej föryngring)

Tabell 1. Antal intervjuade jägare med jakthund och antal hundar per undersökt revir.

Revir	Antal intervjuade	Antal hundar
Årjäng	100	147
Filipstad	74	124
Glaskogen	79	133
Hagfors	78	102
Leksand	80	108
Summa	411	614

Resultat & Diskussion

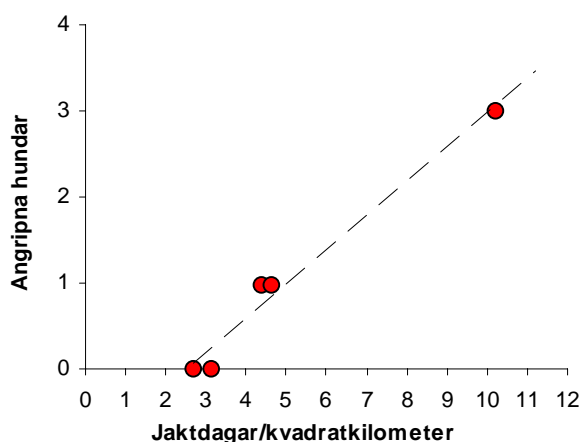
Skillnader mellan reviren

Antalet jakt dagar med hund varierar från 2020 i Årjängsrevirets svenska del till 8678 i Filipstadsreviret. Skillnaderna i revirens storlek gör att även om antalet jakt dagar med hund är detsamma i två olika revir så är exponeringen för

vargarna annorlunda. Eftersom vargarna inte är överallt på samma gång För att kunna jämföra antalet jaktdagar mellan reviren med olika storlek redovisas därför antalet jaktdagar per km² (Tabell 2). I Filipstadsreviret noterades det största antalet jaktdagar med hund (10,2 jaktdagar/km²) och flest angripna hundar (3 st). Därefter kom Årjämsreviret (4,3 jaktdagar/km²) och Glaskogsreviret (4,2 jaktdagar/km²) med 1 hundangrepp vardera. I Hagfors (2,7/km²) och Leksand (2,8/km²) var antalet jaktdagar lägst och ingen hund angripen.

Tabell 2. Antal jaktdagar, angripna hundar och revirstorlekar för de undersökta vargreviren.

Revir	Jaktdagar med hund	Angripna hundar(99/00)	Revirstorlek (km ²)	Jaktdagar /km ²
Årjäms	2020	1	471	4,3
Filipstad	8678	3	850	10,2
Glaskogen	3467	1	812	4,2
Hagfors	2868	0	1062	2,7
Leksand	2372	0	835	2,8

Figur 2. Sambandet mellan vargangripna hundar och jaktintensitet (Spearman-rank test $R=0,95$, $p=0,014$).

Antalet vargangrepp på jakthundar verkar alltså bero av antalet jaktdagar med hund (Spearman-rank test $p=0,014$). Det finns, med reservation för att materialet är litet en tendens till att antalet vargangrepp på hund ökar med antalet jaktdagar oavsett revir (Figur 2). Anledningen till att så få angrepp skett i Hagfors och Leksand tycks alltså vara den lägre ”exponeringsgraden” av jakthundar snarare än att dessa vargar skulle vara mindre benägna att angripa hundar. Tyvärr är det inte möjligt att lägga

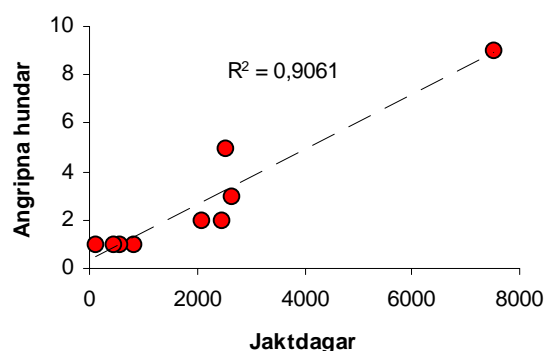
in vargangripna hundar från tidigare år i diagrammet, dels eftersom statusen i de olika reviren varierat över åren och dels på grund av att vi bara har kunnat intervjua jägare från den svenska delen av Årjämsreviret.

Skillnader mellan raserna

Antalet vargangripna hundar (5 st) i de undersökta vargreviren under jaktsäsongen utgör ett otillräckligt underlag för att jämföra hur risken för vargangrepp varierar mellan hundraserna. För att göra en sådan jämförelse måste statistik över rastillhörighet för angripna hundar från flera år och ett större område användas. För att göra detta slogs antalet jaktdagar för respektive hundras i de olika reviren samman med varandra. Dessutom gjordes antagandet att hundanvändningen i våra undersökningsområden speglar hundanvändningen i stora delar av Svealand. Överlägset flest antal jaktdagar noterades för stövare (7533 jaktdagar), följt av jämthundar (2643 jaktdagar) och drever (2544 jaktdagar), (Tabell 3). Dessa raser blev också angripna av varg i störst utsträckning åren 1995-2000.

Tabell 3. Jaktdagar med respektive hundras (alla reviren sammanslagna). Säsongen 1999/2000.

Ras	Antal jaktdagar (alla revir)	Antal angripna (99/00)	Angripna (totalt)
Stövare	7533	2	9
Jämthund	2643		3
Drever	2544	5	5
Tax	2464	2	2
Gråhund	2069	2	2
Basset	826	1	1
Finnspets	566		1
Beagle	463	1	1
Hälleforsare	120,5		1

Figur 3. Sambandet mellan antal jaktdagar och vargangrepp på olika hundraser. Fler jaktdagar med rasen **resulterar i fler angripna hundar av den rasen.**

Liksom vid jämförelsen mellan de olika reviren verkar skillnaderna i antalet vargangrepp mellan de olika raserna bero av hur ofta rasen ifråga "exponeras" i ett vargrevir (Spearman-rank test $p=0,06$). Antagandet att hundanvändningen i vårt undersökningsområde speglar den i stora delar av Svealand är förmodligen inte helt riktig. Att drever och stövare dominerat de senaste årens statistik över vargangripna hundar kan ha minskat användningen av dessa raser inom vargreviren. Detta gör att vi sannolikt underskattar antalet jakt dagar med stövare och drever utanför undersökningsområdena.

Skillnader mellan könen

I statistiken över hundar som angripits av varg finns något fler hanar (18 st) än tikar (15 st). Detta återspeglar dock könsfördelningen hos de jakt-hundar som används (Tabell 4). Det finns därmed ingen preferens hos vargar att angripa hanhundar oftare än tikar.

Tabell 4. Jakt dagar för tikar och hanhundar samt antal vargangrepp på respektive kön.

Kön	Antal jakt dagar	Antal angripna
Tik	8962 (46%)	15 (45%)
Hane	10443 (54%)	18 (55%)

Dödsorsaker för jakthundar

I genomsnitt dog ca 8% av de 614 jakthundarna i vargreviren under jaktsäsongen (Tabell 5). Av dessa 8% dödades ca 0,6% i trafiken, 0,8% av varg, 2,6% av andra orsaker vid jakt och 3,9% dödades vid andra tillfällen än något av de tre förstnämnda.

Tabell 5. Svar på frågan: Har du förlorat någon hund under den gångna säsongen?

Revir	Ja, i trafiken	Ja, av varg	Ja, annat vid jakt	Ja, ej vid jakt	Nej
Årjäng	1%	2%	3%	3%	91%
Filipstad		1%	7%	3%	89%
Glaskogen	1%		1%	2.5%	95.5%
Leksand	1%		1%	4%	94%
Hagfors		1%	1%	7%	91%

Skador på jakthundar

I genomsnitt skadades ca 10% av de 614 jakthundarna i undersökningsområdena under jaktsäsongen 1999/2000 (Tabell 6). Av dessa 10% skadades 0,4% i trafiken, 0,4% av varg, 4,2% av andra orsaker under jakt och 4,6% vid andra tillfällen.

Tabell 6. Svar på frågan: Har din hund/dina hundar fått några skador under den gångna säsongen?

Revir	Ja, i trafiken	Ja, av varg	Ja, annat vid jakt	Ja, ej vid jakt	Nej
Årjäng		1%		1%	98%
Filipstad		1%	7%	3%	89%
Glaskogen				3%	97%
Leksand	1%		1%	4%	94%
Hagfors	1%		13%	12%	74%

Hundanvändning

Hundanvändningen har minskat i alla undersökningsområden. Nära hälften av alla tillfrågade uppgav att deras hundanvändning påverkats negativt av vargförekomsten (se tabell 7). I Årjängsreviret uppgav ca en fjärdedel av alla jägare med jakthund att vargförekomsten påverkat deras beslut att sluta jaga med hund.

Tabell 7. Svar på frågan: Hur har din hundanvändning påverkats av vargförekomsten?

Revir	Ökat	Oförändrad	Minskat	Slutat jaga med hund
Årjäng		22.5%	52%	26.5%
Filipstad	1%	39%	47%	12%
Glaskogen		53%	42%	5%
Leksand		37.5%	52%	10%
Hagfors	4.5%	60%	31%	4.5%

Tabell 8. Hur kommer din hundanvändning att se ut nästa säsong?

Revir	Minska	Oförändrad	Öka	Vet ej
Årjäng	33%	59%	8%	
Filipstad	36%	53%	11%	
Glaskogen	37%	58%	5%	
Leksand	21.2%	70%	6.3%	2.5%
Hagfors	23%	61%	16%	

Inför säsongen 2000/2001 uppgav de flesta (60%) att deras hundanvändning kommer att vara

oförändrad nästa säsong, 30% att den kommer att minska och 9,5% att den kommer att öka (Tabell 8). Detta ger dock bara en ögonblicksbild. I t ex Årjämsreviret där ett antal vargangrepp på hund inträffat kan ev minskningar i hundanvändningen ha gjorts tidigare. Det fanns ett svagt samband mellan antalet angripna jakthundar den senaste säsongen och minskad hundanvändning nästa säsong (Spearman-rank test $p=0,11$).

De som uppgav att deras hundanvändning nästa säsong, dvs säsongen 2000/2001 skulle minska fick också uppge anledningen till detta. De flesta (61%) anger rovdjursförekomsten som anledning, 1% andra faror för hunden och 37% andra orsaker som t ex tidsbrist och hög ålder (se tabell 9). Svaren varierar dock kraftigt mellan de olika revirerna och tycks inte vara kopplat till antalet angripna hundar inom respektive revir ($R^2=0,06$).

Tabell 9. Följdfråga till de som uppgav att deras hundanvändning kommer att minska nästa säsong: Av vilken anledning kommer den att minska?

Revir	Rovdjur	Andra faror för hunden	Annat	Vet ej
Årjäms	58%		42%	
Filipstad	28%	3%	66%	3%
Glaskogen	75%	2%	23%	
Leksand	80%		20%	
Hagfors	64%		36%	

Tabell 10. Svar på frågan: Hur har din hundanvändning påverkats av vargförekomsten.

Ägare av	Ökat	Oförändrad	Minskat	Slutat jaga med
Jämthund		54,5%	38%	7,5%
Beagle		32%	53%	5%
Drever		35%	48%	17%
Tax		41,5%	45%	13,5%
Gråhund	1%	58%	34%	7%
Stövare	1%	35%	56,5%	7,5%

Jägare med jämthundar och gråhundar tycks vara mindre påverkade av vargförekomsten än jägare med stövare och drever ($p<0,001$) (Tabell 10). Sannolikt beror detta på att stövare är en av de raser som pekats ut som extra utsatt för vargangrepp.

Förebyggande åtgärder

37% av de tillfrågade hade försökt förebygga vargangrepp vid jakt. Den vanligaste åtgärden var att spåra av det område man tänkt jaga i först för att hitta eventuella vargspår. Dessutom använde 50% av de tillfrågade jägarna hundpejl, vilket kan ses som en förebyggande åtgärd. Särskilt i ljust av föreliggande studie där den tid som hunden "exponerar" sig för vargangrepp tycks vara en viktig faktor. Med en hundpejl kan man relativt säkert hitta sin hund vid jaktens slut och därmed förhindra att hunden vistas ute längre än nödvändigt. Övriga förebyggande åtgärder varierade en del mellan revirerna (Tabell 9). Särskilt intressant är att i det enda revir där det fanns en så kallad vargtelefon med inrapportering av sändarförsedda vargars positioner var det den mest använda förebyggande åtgärden. Detta kan ha påverkat korrelationen mellan jakt dagar/km² och antalet vargangrepp på hundar för säsongen 1999/2000).

Tabell 11. Fördelningen av förebyggande åtgärder bland jägare med jakthund som uppgett att de vidtagit sådana.

Förebyggande åtgärd	Hagfors	Årjäms	Filipstad	Glaskogen	Leksand
Byte av hundras	4%				
Fråga efter vargobs.	4%				
Spåra av	92%	81%	86%	79%	36%
Bjällra på hund	8%	28%	4,5%	10%	3%
Människourin på hund			2%		
Mer folk i skogen				5%	
Parfym				10%	
Bandhund					8%
Vargtelefon	-	-	-	-	72%

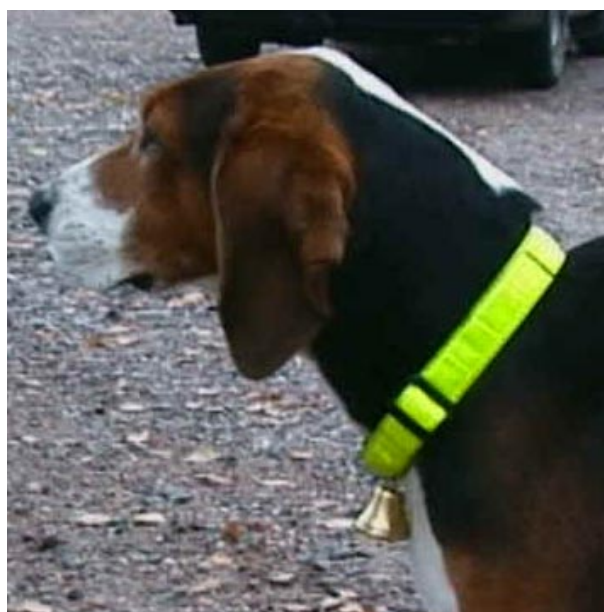

Bild: Stövare med bjällra av den typ som används för att skydda jakthundar mot vargangrepp.

Slutsatser

Föreliggande studie är en pilotstudie som kommer att upprepas de närmaste två åren. Resultaten måste därför tolkas med stor försiktighet. Pilotstudiens svaghet ligger framförallt i antalet vargdödade hundar i de undersökta reviren under jaktsången 1999/2000, endast fem stycken. Detta gör att de slutsatser som primärt baseras endast på dessa fem hundar blir mycket osäkra.

- Vargarna i de olika reviren var lika benägna att angripa hundar.
- De olika jakthundraserna löpte lika stor risk att bli angripna.
- Tikar och hanhundar löpte lika stor risk att bli angripna.
- De flesta jakthundar som dog under jakt dog ej i anslutning till trafik eller rovdjur.
- De flesta jakthundar som skadades under jakt skadades ej i anslutning till trafik eller rovdjur.
- En stor del av jägarna med jakthund i vargreviren (45%) hade minskat sin hundanvändning på grund av vargförekomsten. 12% hade av samma anledning slutat jaga med hund.
- De som jagade med drever och stövare minskade sin hundanvändning i större utsträckning än de som jagade med älghundar.
- Den mest använda förebyggande åtgärden var avspårning innan man börjar jaga. Undantaget var vargrevir med sändarförsedda vargar där den så kallade vargtelefonen var viktigare.

Tack till:

Pia-Lena Widén, David Hannersjö och Jonas Källming för hjälp med telefonintervjuerna. Tack också till alla personer som hjälpt till med att samla in namn och telefonnummer till jägare med jakthund.

Bilaga.

Frågeformulär

- 1 Stämmer det att Du jagar inom
- Frågorna gäller enbart hundanvändningen inom det området, alltså inte jakt som Du bedriver på annat håll!
2. Hundras
3. Oftast jagat vilt med resp. hund
4. Hundens/hundarnas kön
5. Hundens/hundarnas ålder
6. Använder du pejl?
7. Antal jakt dagar med resp. hund säsongen 99/00, (inom undersökningsområdet)
8. Antal jakt dagar utan hund 99/00 (inom undersökningsområdet)
9. Hur kommer din hundanvändning att se ut nästa säsong.
 - a) Minska
 - b) Oförändrad
 - c) Öka
10. Om a) eller c), av vilken anledning?
 - a) Rovdjur
 - b) Andra faror för hunden
 - c) Andra orsaker
11. Har du förlorat någon hund den gångna säsongen?
 - a) Ja, i trafiken
 - b) Ja, dödad av rovdjur
 - c) Ja, av andra orsaker under jakt
 - d) Ja, ej i samband med jakt
 - e) Nej
12. Har din hund/ar fått några skador under den gångna säsongen?
 - a) Ja, i trafiken
 - b) Ja, skadad av rovdjur
 - c) Ja, av andra orsaker under jakt
 - d) Ja, ej i samband med jakt
 - e) Nej
13. Hur har Din hundanvändning påverkats av förekomsten av varg?
 - a) Ingen förändring
 - b) Minskat något
 - c) Minskat mycket
 - d) Slutat jaga med hund
 - e) Ökat
14. Anser Du att det är regelbunden vargförekomst på Din jaktmark?
 - a) ja
 - b) nej
 - c) Vet ej
15. Är Din hund försäkrad
 - a) Ja
 - b) Nej
 - c) Vet ej
16. Har Du möjlighet att jaga på annat ställe utanför undersökningsområdet.
 - a) Ja
 - b) Nej
17. Har Du försökt förebygga vargangrepp när Du jagar?
 - a) Ja
 - b) Nej
- Om Ja, hur?

Viltskadecenter, Grimsö

730 91 Riddarhyttan

Tel: 0581-697335

Fax: 0581-697310

www.viltskadecenter.com